

ਮਾਡਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ 10+2
2022-23

ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ (Humanities/Commerce)

ਸਮਾਂ 3 ਘੰਟੇ
ਆਮ ਹਦਾਇਤਾਂ:

MM 80

1. ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 6 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ।
2. ਸਾਰੇ ਸਵਾਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ।
3. ਸਧਾਰਨ ਕੈਲਕੁਲੇਟਰ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰ.1. ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 20 ਉਪ ਭਾਗ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ। ਹਰੇਕ ਠੀਕ ਉੱਤਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਕ ਹੋਵੇਗਾ। 20*1=20

- (i) ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਾਖਾ ਪੂਰੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ?
(a) ਵਿਅਸ਼ਟੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ (b) ਸਮਸ਼ਟੀ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤਰ (c) ਆਰਥਿਕ ਵਿਗਿਆਨ (d) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
- (ii) ਖੰਡ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ, ਗੰਨਾ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਉਤਪਾਦ ਹੈ?
(a) ਅੰਤਿਮ ਵਸਤੂ (b) ਪੂੰਜੀਗਤ ਵਸਤੂ (c) ਮੱਧਵਰਤੀ ਵਸਤੂ (d) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
- (iii) ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
(a) ਵਾਸਤਵਿਕ ਪ੍ਰਵਾਹ (b) ਮੌਦਿਕ ਪ੍ਰਵਾਹ (c) ਖੁਰਾਕ (d) ਵਾਪਸੀ
- (iv) ਉਹ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
(a) ਵਟਾਂਦਰਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (b) ਵਸਤੂ ਲਈ ਵਸਤੂ (c) ਵਸਤੂ ਵਟਾਂਦਰਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (d) ਹਸਤਾਂਤਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ
- (v) ਕਿਸ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਮੁਦਰਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ?
(a) ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ (b) ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ (ਸੀ) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ (d) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ
- (vi) ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ
(a) ਸੰਘਰਸ਼ਾਤਮਕ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ (b) ਸਰੰਚਨਾਤਮਕ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ (c) ਅਣ-ਇਛੱਕ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ (d) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
- (vii) ਘੱਟ ਮੰਗ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਮੰਗ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਵਿੱਤੀ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ?
(a) ਸਰਕਾਰੀ ਖਰਚੇ (b) ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਲੀਆ (c) ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨੀਤੀ (d) ਵਿੱਤੀ ਘਾਟਾ
- (viii) ਇੱਕ ਟੈਕਸ ਹੈ;.....
(a) ਇੱਕ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਭੁਗਤਾਨ (b) ਇੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਭੁਗਤਾਨ (c) ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਭੁਗਤਾਨ (d) ਇਹ ਸਾਰੇ
- (ix) ਭੌਤਿਕ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਆਯਾਤ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਦੇ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
(a) ਭੁਗਤਾਨ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ (b) ਵਪਾਰ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ (c) ਵਪਾਰ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ (d) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
- (x) ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ?
(a) ਅਵਿਕਸਿਤ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ (b) ਗਤੀਹੀਣ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ (c) ਅਰਧ-ਜਗੀਰੂ ਆਰਥਿਕਤਾ (d) ਇਹ ਸਭ
- (xi) ਨੀਤੀ ਆਯੋਗ ਦਾ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਕੌਣ ਹੈ?
(a) ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ (b) ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ (c) ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ (d) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ
- (xii) ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਸਮੱਸਿਆ ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ?
(a) ਤਕਨੀਕੀ ਸਮੱਸਿਆ (b) ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਮੱਸਿਆ (c) ਮਨੁੱਖੀ ਸਮੱਸਿਆ (d) ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ
- (xiii) ਸਹੀ / ਗਲਤ ਵਿਕਲਪ ਚੁਣੋ।
ਨਵੀਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਮਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।
- (xiv) ਪੇਂਡੂ ਗਰੀਬਾਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੌਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ?
(a) ਬੇਜ਼ਮੀਨੇ ਅਤੇ ਸੀਮਾਤ ਕਿਸਾਨ (b) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮਜ਼ਦੂਰ (c) ਪੇਂਡੂ ਕਾਰੀਗਰ (d) ਇਹ ਸਾਰੇ
- (xv) ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਾਖ ਦਾ ਸੰਸਥਾਗਤ ਸਰੋਤ ਹੈ?

- (a) ਵਪਾਰਕ ਬੈਂਕ (b) ਖੇਤਰੀ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਬੈਂਕ (c) ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ (d) ਇਹ ਸਾਰੇ
- (xvi) ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?
- (a) ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ (b) ਬਿਹਤਰ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ (c) ਪਰਵਾਸ (d) ਇਹ ਸਭ
- (xvii) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ?
- (a) ਮੌਸਮੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ (b) ਸਿੱਖਿਅਤ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ (c) ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ (d) ਇਹ ਸਭ
- (xiii) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਉਰਜਾ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਵਾਇਤੀ ਸਰੋਤ ਹੈ?
- (a) ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ (b) ਕੋਲਾ (c) ਕੁਦਰਤੀ ਗੈਸ (d) ਇਹ ਸਾਰੇ
- (xix) ਦੋ ਚਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹਿਸੰਬੰਧ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਕਿਸਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?
- (a) ਧਨਾਤਮਕ (b) ਰਿਣਾਤਮਕ (c) ਕੋਈ ਸਹਿਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ (d) ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ
- (xx). ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਸੂਚਕਾਂਕ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨਹੀਂ ਹੈ?
- (a) ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਦੀ ਲਾਗਤ ਸੂਚਕਾਂਕ (ਬੀ) ਆਮ ਕੀਮਤ ਸੂਚਕਾਂਕ (c) ਥੋਕ ਕੀਮਤ ਸੂਚਕਾਂਕ (d) ਕੀਮਤ ਸੂਚਕਾਂਕ ਨੰਬਰ

Q. 2. ਸਰੋਤ ਆਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ। ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪੈਰੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ ; 4*1=4

ਸਿੱਖਿਆ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ, ਹੁਨਰਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਗੁਣਾਤਮਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਆਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਇਹ ਪੜ੍ਹਨ, ਲਿਖਣ ਜਾਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੈਰਾਡਾਈਮ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। 1951 ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ ਸਿਰਫ਼ 18.3% ਸੀ, ਜੋ 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 2011 ਵਿੱਚ 74.04% ਤੱਕ ਸੁਧਰ ਗਈ। 2011 ਵਿੱਚ, ਮਰਦ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ 82.14% ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ 65.46% ਸੀ। ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, 2011 ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ ਕੇਰਲ ਲਈ 93.9% ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਿਹਾਰ ਲਈ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ 63.8% ਸੀ। 2011 ਦੀ ਜਨਗਣਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 2011 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ 76.7% ਸੀ। ਰਾਜ ਲਈ ਮਰਦ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 81.5% ਅਤੇ 71.3% ਸੀ।

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ ਦਿਓ ;

- (i) ਸਿੱਖਿਆ ਕੀ ਹੈ?
- (ii) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 1951 ਵਿੱਚ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ ਕਿੰਨੀ ਸੀ?
- (iii) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 2011 ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ ਹੈ?
- (iv) 2011 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ ਕਿੰਨੀ ਸੀ?

Q3. ਵਸਤੂਨਿਸ਼ਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ। ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ 16 ਉਪ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਇੱਕ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। 16*1=16

- (i) ਕੇਨਜ਼ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਿਤਾਬ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?
- (ii) ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੀ ਬਾਰਟਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕੀ ਹੈ?
- (iii) ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?
- (iv) ਕੁੱਲ ਮੰਗ ਕੀ ਹੈ?
- (v) ਘੱਟ ਮੰਗ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਕੀ ਹੈ?
- (vi) ਘਾਟੇ ਦਾ ਬਜਟ ਕੀ ਹੈ?
- (vii) ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਪਾਰ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਕਦੋਂ ਅਨੁਕੂਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?
- (viii) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕੀ ਸੀ?
- (ix) ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਕੀ ਹੈ?
- (x) ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ ਕਦੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ?
- (xi) ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
- (xii) ਗਰੀਬੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
- (xiii) ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਕੀ ਹੈ?
- (xiv) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਿਹਤ ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਮੂਲ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ?
- (xv) ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਕੀ ਹੈ?
- (xvi) ਅਧਾਰ ਸਾਲ ਕੀ ਹੈ?

Q4. ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਉਪ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ। ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ 10-15 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। 4*2=8

(i) ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ;

(ਮਦਾਂ)	ਰੁਪਏ (ਕਰੋੜਾਂ ਵਿੱਚ)
ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਟੈਕਸ	400
ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ	200

(ii) ਸੀਮਾਂਤ ਉਪਭੋਗ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

(iii) 1991 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ 'ਨਵੀਂ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀ' ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

(iv) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੋ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਲਿਖੋ।

Q5. ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ। 5 ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ। ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ 60-70 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

4*4=16

(i) ਦੇ ਖੇਤਰੀ ਮਾਡਲ ਵਿੱਚ ਆਮਦਨ ਦੇ ਚੱਕਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

ਇੱਕ ਆਰਥਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ 40000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ ਅਤੇ ਸੀਮਾਂਤ ਉਪਭੋਗ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ (MPC) 0.50 ਹੈ। ਜੇਕਰ 1200 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੁੱਲ ਕੁਦਰਤੀ ਆਮਦਨ ਕਿੰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ?

(ii) ਕੇਂਦਰੀ ਬੈਂਕ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚਾਰ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

ਇੱਕ ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਮੰਗ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

(iii) ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ 1947 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਇੱਕ ਖੜੋਤ ਵਾਲੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਸੀ?

ਜਾਂ

ਨਵੀਂ ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ, 1991 ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਲਿਖੋ।

(iv) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੇਂਡੂ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਚਾਰ ਉਪਾਅ ਸੁਝਾਓ।

ਜਾਂ

ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੈ? ਇਸ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ?

(v) ਰੈਂਕ ਦੇ ਸਹਿ-ਸਬੰਧ ਗੁਣਾਂਕ (Coefficient of Rank Correlation) ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਓ, ਜੇ ਦੋ ਚਰਾਂ (Variables) ਦਾ ਦਰਜਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

R1	5	3	6	5	2	2	7	8
R2	7	4	5	4	2	3	7	5

ਜਾਂ

ਸੂਚਕਾਂਕ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ

Q6। ਲੰਬੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ। 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ। ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ 100-150 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। 2*6=12

(i) ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਘਰੇਲੂ ਆਮਦਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਓ

(ਮਦਾਂ)	ਰੁਪਏ (ਕਰੋੜ ਵਿੱਚ)
(i) ਮਜ਼ਦੂਰੀ	65200
(ii) ਲਾਭ	45000
(iii) ਕਿਰਾਇਆ	30500
(iv) ਵਿਆਜ	40000
(v) ਮਿਸ਼ਰਤ ਆਮਦਨ	30000
(vi) ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਕਾਰਕ ਆਮਦਨ	18300

ਜਾਂ

ਲਚਕਦਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਦਰ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਐਂਗੁਣਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

(ii) ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਦੀਆਂ ਛੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਜਾਂ

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਛੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।